

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Навчально-науковий інститут денної освіти
Кафедра фінансів та банківської справи

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Банківське регулювання та нагляд»

на 2025-2026 навчальний рік

Курс та семестр вивчення	4 курс, 1 семестр
Освітня програма/спеціалізація	«Фінанси, банківська справа, страхування»
Спеціальність	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Ступінь вищої освіти	Бакалавр

ПІБ НПП, який веде дану дисципліну,
науковий ступінь і вчене звання,
посада

Прасолова Світлана Павлівна

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів та банківської справи

Контактний телефон	(066) 394 – 99 – 39
Електронна адреса	prasolova.s.p@gmail.com
Розклад навчальних занять	http://schedule.puet.edu.ua/
Консультації	очна http://fin.puet.edu.ua/ он-лайн: електронною поштою, пн-пт з 10.00-17.00
Сторінка дистанційного курсу	https://el.puet.edu.ua/

Опис навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни	Формування у студентів знань з теорії та практики банківського регулювання, методології та інструментарію здійснення нагляду за діяльністю банків з боку Національного банку України.
Тривалість	5 кредитів ЄКТС/150 годин (лекції 20 год., практичні заняття 40 год., самостійна робота 90 год.)
Форми та методи навчання	Лекції та практичні заняття в аудиторії та виїзні, самостійна робота поза розкладом. Словесні методи (розповідь-пояснення, бесіда, лекція); наочні методи (ілюстрація, демонстрація); практичні методи (навчальна праця, реферати); індуктивні та дедуктивні методи; проблемно-пошуковий метод; методи стимулювання інтересу до навчання; методи контролю, самоконтролю.
Система поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль: відвідування занять; виконання домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; виконання завдань для самостійної роботи; підготовка доповідей з підготовкою рефератів та їх обговорення; тестування; поточні модульні роботи. Підсумковий контроль: залік (ПМК)
Базові знання	Наявність базових знань щодо функціонування банківської системи
Мова викладання	Українська

Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Програмні результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач
<ul style="list-style-type: none"> використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності (ПР01); знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку 	<ul style="list-style-type: none"> здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК01); здатність проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК03); вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК04); здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК05); здатність працювати в міжнародному контексті (ЗК08);

Програмні результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач
<p>(ПР02);</p> <ul style="list-style-type: none"> • відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку (ПР04); • доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях (ПР06); • застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового, інвестиційного менеджменту для прийняття рішень (ПР11); • обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування, фондового ринку та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів (ПР12); • оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів (ПР13); • вміти ідентифікувати причини, форми прояву кризових явищ у діяльності підприємств, бюджетних, банківських і небанківських фінансових установ та мінімізувати негативні наслідки їх прояву (ПР14). 	<ul style="list-style-type: none"> • здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності (СК01); • здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку (СК04); • здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку (СК06); • здатність ідентифікувати причини, форми прояву кризових явищ у діяльності підприємств, бюджетних, банківських і небанківських фінансових установ та мінімізувати негативні наслідки їх прояву (СК10).

Тематичний план навчальної дисципліни

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи у розрізі тем
Модуль 1. Організаційні та нормативно-правові засади банківського нагляду		
Тема 1. Теоретичні засади регулювання діяльності банків на міжнародному та національному рівнях	Відвідування занять; перевірка домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; завдання самостійної роботи; тестування.	Опрацювати навчальні завдання та виконати тести для самоконтролю знань передбачені дистанційним курсом до теми 1. Підготувати реферат на тему «Рекомендації Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)».
Тема 2. Організаційна побудова системи банківського регулювання та нагляду	Відвідування занять; перевірка домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; завдання самостійної роботи; тестування.	Опрацювати навчальні завдання та виконати тести для самоконтролю знань передбачені дистанційним курсом до теми 2. Підготувати реферат на тему «Особливості організації системи банківського регулювання та нагляду у зарубіжних країнах» (на прикладі окремої держави).
Тема 3. Створення і реєстрація банків в Україні	Відвідування занять; перевірка домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; завдання самостійної роботи; тестування.	Опрацювати навчальні завдання та виконати тести для самоконтролю знань передбачені дистанційним курсом до теми 3. Підготувати реферат на тему «Правове регулювання процесу створення банку».
Тема 4. Ліцензування банківської діяльності	Відвідування занять; перевірка домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; завдання самостійної роботи; тестування.	Опрацювати навчальні завдання та виконати тести для самоконтролю знань передбачені дистанційним курсом до теми 4. Підготувати реферат на тему «Правове регулювання процесу ліцензування банку».
Тема 5. Розвиток банківського регулювання та нагляду в контексті євроінтеграції та глобалізації	Відвідування занять; перевірка домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; завдання самостійної роботи; тестування.	Опрацювати навчальні завдання та виконати тести для самоконтролю знань передбачені дистанційним курсом до теми 5. Підготувати реферат на тему «Напрями реформування банківської системи України в контексті євроінтеграції».

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи у розрізі тем
Модуль 2. Методи і заходи банківського нагляду		
Тема 6. Пруденційний безвізний нагляд за діяльністю банків	Відвідування занять; перевірка домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; завдання самостійної роботи; тестування.	Опрацювати навчальні завдання та виконати тести для самоконтролю знань передбачені дистанційним курсом до теми 6. Підготувати реферат на тему «Іновації у пруденційному надгляді за діяльністю банків в Україні».
Тема 7. Інспектування банків	Відвідування занять; перевірка домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; завдання самостійної роботи; тестування.	Опрацювати навчальні завдання та виконати тести для самоконтролю знань передбачені дистанційним курсом до теми 7. Підготувати реферат на тему «Методи та процедури інспектування банків».
Тема 8. Комплексна рейтингова оцінка діяльності банків	Відвідування занять; перевірка домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; завдання самостійної роботи; тестування.	Опрацювати навчальні завдання та виконати тести для самоконтролю знань передбачені дистанційним курсом до теми 8. Підготувати реферат на тему «Визначення комплексної рейтингової оцінки діяльності банку» (на прикладі одного банку).
Тема 9. Банківський нагляд на основі оцінки ризиків	Відвідування занять; перевірка домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; завдання самостійної роботи; тестування.	Опрацювати навчальні завдання та виконати тести для самоконтролю знань передбачені дистанційним курсом до теми 9. Підготувати реферат на тему «Підходи до визначення факторів ризику в діяльності банків».
Тема 10. Застосування до банків заходів впливу за порушення ними банківського законодавства та нормативних актів НБУ	Відвідування занять; перевірка домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; завдання самостійної роботи; тестування.	Опрацювати навчальні завдання та виконати тести для самоконтролю знань передбачені дистанційним курсом до теми 10. Підготувати реферат на тему «Порядок примусової ліквідації комерційного банку».

Інформаційні джерела

Основні джерела:

1. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=679-14> (дата звернення: 25.01.2025 р.).
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 26.01.2025 р.).
3. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19> (дата звернення: 27.01.2025 р.).
4. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>. (дата звернення: 28.01.2022 р.).

Додаткові джерела:

5. Гудзь Т.П. Банківська система України в умовах війни. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2023. №1/2. С. 24-32.
6. Гудзь Т.П. Дистанційний курс з навчальної дисципліни «Банківське регулювання та нагляд» для студентів спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування. – Полтава: ПУЕТ, 2018. URL: <http://www2.el.puet.edu.ua> – Платформа дистанційного навчання ПУЕТ.
7. Барановський О. Рекомендації МВФ та світового банку для інститутів банківського нагляду з реагування на кризові ситуації. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. Вип. 5. С. 246-269.
8. Курило О. Б., Папірник С. Є. Дослідження перспектив запровадження вимог Базеля III у вітчизняну практику банківського регулювання та нагляду. *Бізнес-навігатор*. 2023. Вип. 1. С. 43-49.
9. Новак О. С., Чайковський Р. С. Контент-аналіз розвитку банківського нагляду: національні та міжнародні тенденції. *Ефективна економіка*. 2024. № 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_8_69
10. Пігуль Н. Г., Журавка О. С., Рябушка Л. Б. Особливості організації вітчизняної системи банківського регулювання та нагляду. *Бізнес Інформ*. 2023. № 8. С. 247-254.
11. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17> (дата звернення: 25.02.2025 р.).
12. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831> (дата звернення: 25.02.2025 р.).
13. Положення про ліцензування банків: Постанова Правління Національного банку України від 22.12.2018 № 149: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0149500-18#Text> (дата звернення: 25.02.2025 р.).

14. Положення про валютний нагляд: Постанова Правління Національного банку України від 03.01.2019 № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013500-19#Text>. (дата звернення: 25.02.2025 р.).
15. Положення про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України: Постанова Національного банку України від 02.01.2019 №1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001500-19>. (дата звернення: 25.02.2025 р.).
16. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу: Постанова Правління НБУ від 17.08.2012 № 346. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12#Text> (дата звернення: 25.02.2025 р.).
17. Про схвалення процедур інспектування : Рішення Правління Національного банку України від 01.11.2016 № 393-рш. URL : https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_01112016_393-rsh (дата звернення: 25.02.2025 р.).
18. Положення про планування та порядок проведення інспекційних перевірок: Постанова Правління НБУ від 17 липня 2001 р. № 276. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-01#Text>. (дата звернення: 25.02.2025 р.).
19. **Сова О. Ю.**, Завадська О. О. Місце фінансового моніторингу в системі банківського нагляду. *European scientific journal of economic and financial innovation*. 2020. № 1. С. 56-67.
20. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/regulyatori-finansovogo-rinku-zatverdili-strategiyu-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku> (дата звернення: 26.01.2025 р.).
21. Татар М. С., Козловська О. М. Визначення глибини кризових явищ банківських установ та розробка антикризових заходів. *Часопис економічних реформ*. 2019. № 4. С. 65-75.
22. Татар М. С., Рикова А. О. Процес оцінювання рівня фінансової безпеки банку. *Часопис економічних реформ*. 2019. № 4. С. 76-85.
23. Ткачук Н. М. Нелінійність та інформація як чинники забезпечення ефективного функціонування банківської системи. *Університетські наукові записки*. 2019. № 1-2. С. 193-202.
24. **Щербакова О. А.** Інституційні моделі нагляду над діяльністю центрального банку. *Економіка України*. 2024. № 6. С. 3-25.
25. Svitlana Yehorycheva, Tetiana Gudz, Mykhailo Krupka, Oleh Kolodiziev and Nataliia Tarasevych (2019). The role of the banking system in supporting the financial equilibrium of the enterprises: the case of Ukraine. *Banks and Bank Systems*, 14(2), 190-202. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/bbs.14\(2\).2019.17](http://dx.doi.org/10.21511/bbs.14(2).2019.17)
26. Yehorycheva Svitlana Financial stability of banks and its monitoring in Ukraine / Svitlana Yehorycheva, Oksana Vovchenko // *Економіка і регіон*. – Полтава: ПНТУ, 2020. – Т. (4(79)). – С. 69-77. – doi:[https://doi.org/10.26906/EiR.2020.4\(79\).2166](https://doi.org/10.26906/EiR.2020.4(79).2166).

Програмне забезпечення навчальної дисципліни

- 1) виконання практичних завдань за окремими темами дисципліни з використанням автоматизації доступу до баз даних і знань, а також розв'язання конкретних професійних завдань. Практичні завдання зроблено у середовищі MS Office (MS Word, MS Excel, MS Access, MS PowerPoint), MS FrontPage, VBA, що прості у використанні, мають зручний інтерфейс користувача. Результати виводяться на екран монітору, у разі необхідності - на принтер у вигляді тексту, таблиць тощо.
- 2) здійснення тестового контролю знань студентів за допомогою програмного засобу «OpenTest 2.0». Тестування проводиться під час проведення занять (поточний контроль) і під час підсумкового контролю знань.

Політика вивчення навчальної дисципліни та оцінювання

Політика оцінювання здобувачів вищої освіти: завдання, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання модулів відбувається із дозволу провідного викладача за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Положення про організацію освітнього процесу <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/polozhennya-pro-organizaciyuosvitnogo-proczesu.pdf>

Положення про порядок та критерії оцінювання знань, вмінь та навичок здобувачів вищої освіти https://puet.edu.ua/wpcontent/uploads/2023/07/polozh_por_kryt_ocinyuvannya.pdf

Порядок ліквідації здобувачами вищої освіти академічної заборгованості <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/poryadoklikvidaciyi-zdobuvachamy-vyshhoyi-osvity-akademichnoyi-zaborgovanosti.pdf>.

Положення про повторне навчання https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_pro-povt-navch.pdf

Політика щодо відвідування: відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі (Moodle) за погодженням із провідним викладачем.

Політика щодо академічної доброчесності: студенти мають свідомо дотримуватися академічної доброчесності; не допускати списування (один в одного, з власноруч написаного тексту, друкованого або електронного носія інформації тощо) під час виконання індивідуальних навчальних завдань та дидактичних тестів; якісно оформлювати посилання на джерела інформації при написанні доповідей, підготовки презентацій, тез тощо В ПУЕТ діють:

Кодекс честі студента https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/kodeks_chesti_studenta.pdf

Положення про академічну доброчесність https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_akadem_dobrocheshnist.pdf

Положення про запобігання випадків академічного плагіату <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozhennya-prozapobigannyavyypadkam-akademichnogo-plagiatu.pdf>

Політика визнання результатів навчання визначена такими документами:

Положення про порядок перезарахування результатів навчання, здобутих в іноземних та вітчизняних закладах освіти https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_por_perezarah_rez_zvo.pdf.

Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozha_pro_akademichnu_mobilnist.pdf

Положення про порядок визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozhennya-pro-poryadok-vyznannya-rezultativ-navchannya-zdobutyh-shlyahomneformalnoyi-ta-abo-informalnoyi-osvity.pdf>

інфографіка (розділ Освіта/Організація освітнього процесу/Неформальна освіта) <https://puet.edu.ua/neformalna-osvita/>.

Політика вирішення конфліктних ситуацій: Положення про правила вирішення конфліктних ситуацій <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozhennya-pro-pravylavyrishennya-konfliktnyh-sytuacij-u-puet.pdf>

Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю у формі екзамену https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_pro-apel_pidscontr.pdf

Уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції <https://puet.edu.ua/zapobigannya-ta-protidiya-korupciyi/>

Політика підтримки учасників освітнього процесу:

Психологічна служба: <http://puet.edu.ua/psychologichna-pidtrymka-v-puet/>

Студентський омбудсмен (Уповноважений з прав студентів) ПУЕТ <http://puet.edu.ua/other-divisions/studentskyj-ombudsmenupovnovazhenyj-z-prav-studentiv-puet/>

Уповноважений з прав корупції <https://puet.edu.ua/zapobigannya-ta-protidiya-korupciyi/>

Безпека освітнього середовища: Інформація про безпечність освітнього середовища ПУЕТ наведена у вкладці «Безпека життєдіяльності» <http://puet.edu.ua/pro-puet/bezpeka-zhyttyvedialnosti/>

Оцінювання

Підсумкова оцінка за вивчення навчальної дисципліни розраховується через поточне оцінювання

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1-5): відвідування занять (3 бали); перевірка домашнього завдання (6 балів); обговорення матеріалу занять (6 балів); виконання навчальних завдань (10 балів); завдання самостійної роботи (10 балів); тестування (5 балів), поточна модульна робота (10 балів)	50
Модуль 2 (теми 6-10): відвідування занять (3 бали); перевірка домашнього завдання (6 балів); обговорення матеріалу занять (6 балів); виконання навчальних завдань (10 балів); завдання самостійної роботи (10 балів); тестування (5 балів), поточна модульна робота (10 балів)	50
Разом	100

Система нарахування додаткових балів за видами робіт з вивчення навчальної дисципліни

Форма роботи	Вид роботи	Бали
1.Навчальна	1.1. Проходження навчання на web-семінарі за тематикою курсу, організованому Національним банком України, з отриманням сертифікату.	10
2.Науково-дослідна	2.1.Участь у студентському науковому гуртку «Світ фінансів»	10
	2.2.Участь в наукових студентських конференціях: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	20

За додаткові види навчальних робіт студент може отримати не більше 30 балів. Додаткові бали додаються до загальної підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, але загальна підсумкова оцінка не може перевищувати 100 балів.

Шкала оцінювання здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни